

JÄSENTIEDOTE 1/2018

Tässä jäsentiedotteessa:

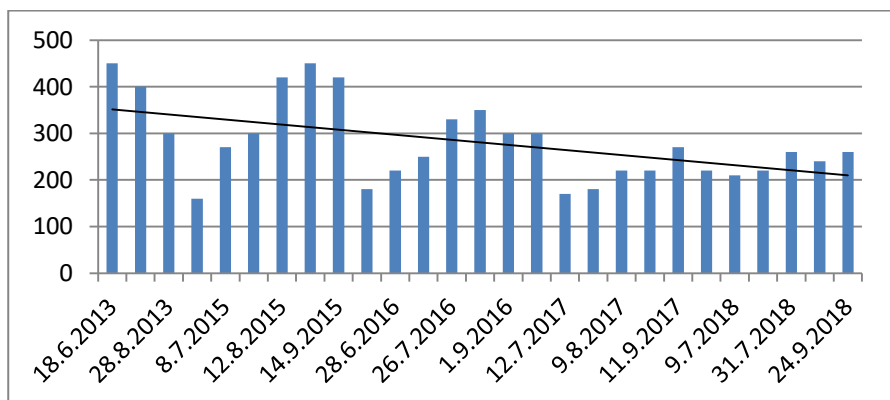
- järven tilasta
- hoitokalastuksesta
- ”Järvialtaasta” (suuri laskeutusallas Jäälänjärven eteläpäässä)
- tutkimuksista
- VYYHTI-hankkeesta
- Koiteli-reitistä
- kouluyhteistyöstä
- talkoista
- verkottumisesta ja palkitsemisesta

Kaikista aiheista on luettavissa artikkeleita osoitteesta www.kiiminginjaalinvedet.net. Aktivoi etusivun oikeassa palkissa oleva palvelu kirjoittamalla siihen sähköpostiosoitteesi. Saat tiedon aina kun sivuilla tapahtuu jotakin.

Hyvä kesä järven vedenlaadun kannalta

Menneen kesän vesiolosuhteet olivat erittäin poikkeukselliset. Runsas lumimäärä enteili suurta kevättulvaa. Sulamiskauden sää oli kuitenkin kuiva ja aurinkoinen, ja lumet hävisivät paljolti haihtumalla. Kesä oli lähes sateeton. Saarisenojasta tuleva vesi oli erittäin sameaa ja rautaa oli paljon. Vettä tuli kuitenkin niin vähän, ettei se juuri vaikuttanut Jäälänjärven tilaan. Järven veden väriarvot olivat edelleen korkeat mutta alenevalla uralla. Sinilevähaittaa ei ollut. Tämä oli peräkkäin kolmas kesä, jolloin sinilevästä ei ollut haittaa. Ennen näitä kesiä edellinen ”sinilevätön” kesä on ollut vuonna 2008. Limalevää ei järjestelmällisesti havainnoida. Uintia harrastaneiden mukaan limalevästä ei koettu olleen merkittävää haittaa. Limalevästä todennäköisesti ei päästä kokonaan eroon millään keinolla, sillä sen elintapoja ja elinympäristövaatimuksia ei juuri tunneta.

Jäälänjärven veden väriarvoja mg Pt/l

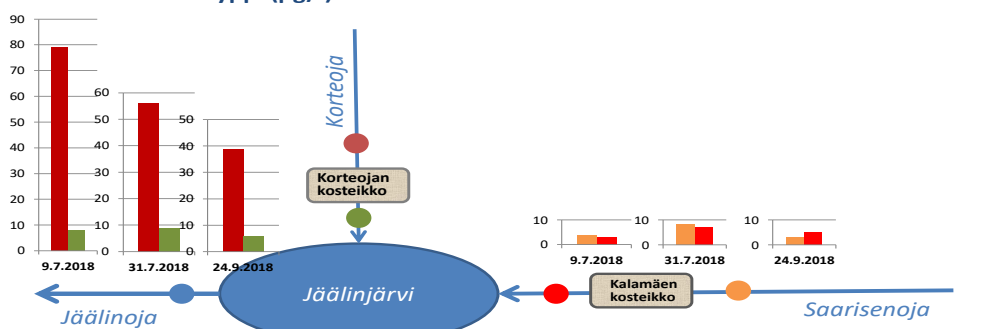
Kosteikot pidättävät hyvin ravinteita – ongelma on kiintoaine

Kalamäen ja Korteojan kosteikoiden vaikuttavuutta on seurattu vesianalyysillä vuosista 2014 ja 2015 alkaen. Typen liukoisia osia kosteikot pidättävät erityisen hyvin, yleisesti yli puolet, joskus jopa melkein kokonaan. Myös fosfaattifosfori vähenee systemaattisesti mutta ei yhtä paljon kuin typpi. Kaikki analyysitulokset vuodesta 2011 alkaen ovat nettisivuilla osoitteessa www.kiiminginjaalinvedet.net.

Kosteikot vähensivät liukoisen typen pitoisuuksia Jäälänjärven tulovesistä vuonna 2018

Jäälän vesien tarkkailu 2018

Nitraatti – nitriittityppi ($\mu\text{g/l}$)

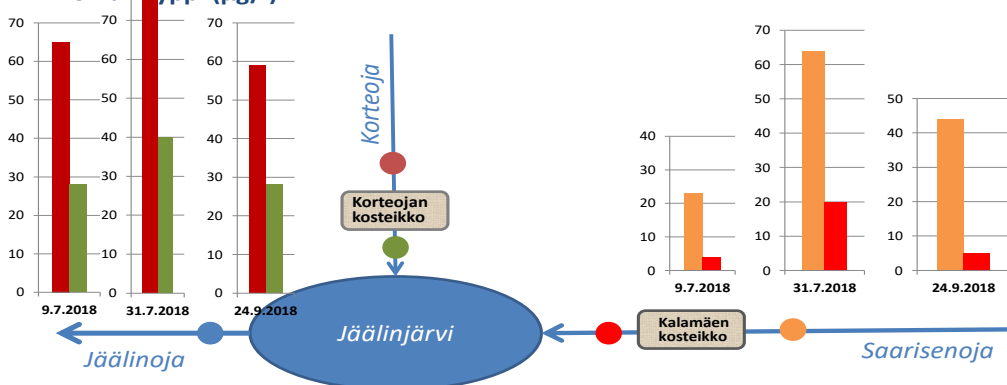

Näytepisteet:

- Jäälänjärvi, lähtevä
- Korteoja, Heikkisentie silta
- Korteoja, kosteikon yläpuoli
- Saarisenoja, Kalamäen silta
- Saarisenoja Kalamäen yläpuoli

Jäälän vesien tarkkailu 2018

Ammoniumtyppi ($\mu\text{g/l}$)

Näytepisteet:

- Jäälänjärvi, lähtevä
- Korteoja, Heikkisentie silta
- Korteoja, kosteikon yläpuoli
- Saarisenoja, Kalamäen silta
- Saarisenoja Kalamäen yläpuoli

Kiintoaineen esiintyminen on jatkuva ihmetyksen aihe. Vesianalyysien mukaan kiintoaine näyttää kosteikoiden kohdalla usein jopa lisääntyvän. Lietteenpoistojärjestelmiin kiintoainetta kuitenkin samaan aikaan laskeutuu. Kysymys on siis olomuodon muuttumisesta; siis siitä, että vedessä liuenneena oleva rauta saostuu kiinteiksi hiutaleiksi. Lämpötila vaikuttaa ilmiöön, sillä kesällä vesi voi lämmitä kosteikon kohdalla useilla asteilla. Yleisestikin kiintoainehiutaleita esiintyy massailmiönä vain lämpimän veden aikaan.

Yhdistys on rakentanut erityisen lietteenpoistojärjestelmän Kalamäkeen ja Kokkohaaraan. Liette poistetaan keruualtaista pumppaamalla. Lietettä ei juuri kerry talven aikana. Lämpimän veden aikana kertymä on voimakasta. Nykyiset järjestelmät eivät riitä kiintoaineongelman riittävään hallitsemiseen. Sen vuoksi yhdistys on valmistellut ison laskeutusaltan rakentamista ("Järviallas") Jäälänjärven eteläpäähän.

Positiivinen puoli kiintoaineessa on se, että siihen sitoutuu paljon ravinteita. Kiintoainevirran pysäyttämisen ja poistamisen vesistöä on siis tärkeää fyysisten ja visuaalisten haittojen vähentämisen lisäksi myös järven ekologian kannalta.

Kiintoainekysymyksen paljastuttua massiiviseksi ilmiöksi useat tutkimuslaitokset laativat yhdistyksen aloitteesta laajan yhteisen tutkimussuunnitelman vuoden 2017 lopulla. Tutkimukselle ei kuitenkaan saatu rahoitusta ainakaan tässä vaiheessa.

Kutusärkikanta on pienentynyt – koko saalis hyötykäyttöön

Jäälänjärven särkikalakanta on pienentynyt erittäin paljon hoitokalastuksen ansiosta. Kutusärjet nousevat Jäälänjärveen merestä keväällä. Särkiä pyydetään kutunousun aikaan Jäälänjärven luusuasta rysällä. Lisäksi käytetään toista rysää Jäälänjärven yläpäässä. Viime kesän saalis oli 500 kiloa. Suurimmillaan kesän rysäsaalis on ollut 1346 kiloa vuonna 2015. Kutusärkisaalis on viime vuosina pienentynyt systemaattisesti. Tämä viittaa siihen, että nouseva kanta pienentynyt.

Kiinnostus särkikalojen hyödyntämiseen ihmisten ravintona on lisääntynyt. Jäälänjärven viime kevään saalis päätyi ensimmäistä kertaa kokonaan hyötykäyttöön.

Särkikalojen poiston tarkoituksena on vaikuttaa järven ravintoketjuun. Kun eläinplanktonia syövät kalat vähenevät, eläinplankton lisääntyy ja käyttää ravintonaan enemmän kasviplanktonia. Tällöin kasviplankton vähenee, ja samalla vähenevät haitalliset levät. Särkikaloilla on lisäksi ikävä taipumus pölyttää pohjaa, jolloin sinne laskeutuneet ravinteet palaavat takaisin vesikiertoon.

Jäälänjärven eteläpäähän valmisteltiin suuri "Järviallas"

Kiintoaineen massiivinen kulkeutuminen tulovedessä on pakottanut etsimään tähänastista mittavampia toimenpiteitä. Jäälänjärven eteläpäästä on suunniteltu erotettavaksi noin 3,5 hehtaarin alue laskeutusaltaksi. Alue erotetaan Jäälänjärvestä suodatinkankaalla, joka kannatetaan muoviputkesta rakennettavalla puomilla ja painotetaan pohjaan teräspainoilla ja betoniankkureilla. Virtausaukko tehdään kiinteänä lähelle altaan pohjoisreunaa. Aukko mitoitetaan niin suureksi, ettei rakenne padota merkittävästi

vettä tulva-aikanakaan. Aukon pohja asetetaan niin alas, että kalat ja vesieliöt pääsevät liikkumaan vapaasti myös vesipinnan ollessa alhaalla. Veneellä kulku laskeutusaltaaseen ei sen sijaan ole mahdollista.

Hankkeelle on saatu kaikkien vesialueen omistajien ja rannanomistajien suostumukset. Viranomaisen lausunnon mukaan hanke voidaan toteuttaa ilman aluehallintoviraston lupaa. Hanke on valmis toteutettavaksi jo kuluvan talven jäältä, jos rahoitusratkaisut saadaan pikaisesti.

Bioremediaatitutkimus päättyi

Kalamäkeen rakennetuilla tutkimuslautoilla on kahtena kesänä tutkittu kasvien kykyä ottaa ravinteita suoraan vedestä. Kasvit on sijoitettu lautoille niin, että kasvien juuret ovat vapaasti vedessä. Tutkimuksessa käytetyistä kasvista hyvin ovat menestyneet osmankäämi ja suovehka. Nämä myös talvehtivat lautoilla ja lähtivät kasvuun jälleen kevään tultua.

Olosuhteiden suuresta vaihtelusta huolimatta tutkimus onnistui hyvin. Tuloksena saatiin käsitys kasvien soveltuvuudesta ajateltuun käyttötarkoitukseen sekä tietoja menetelmän vaikuttavuudesta. Typen ja kaliumin sidonnassa suovehka osoittautui hyväksi: lähes 500 kiloa hehtaaria kohti vuodessa. Osmankäämi jäi tästä jälkeen huomattavasti. Poistumaa voi suhteuttaa esimerkiksi Jäälinjärveen tulevan typen määrään: muutamia tuhansia kiloja vuodessa. Tästä pääosa virtaa Jäälinjärven läpi. Fosforin pidätys jäi molempien kasvien osalta vaatimattomaksi.

Käytännön sovelluksissa suovehkan etuna on vapaa kellunta, kun taas osmankäämi vaatii kelluvan kasvialusta rakentamisen.

Aiheesta valmistuu diplomityö kevään kuluessa. Tutkimustulosten soveltaminen Jäälänjärvellä tulee harkittavaksi Järvaltaan toteutumisen myötä. Biomassaa olisi poistettava vuosittain noin sata tonnia hehtaarilta.

Suovehka menestyi hyvin tutkimuslautalla

KaliVesi-hanke selvittää Kalimenjoen ongelmia

Jäälinoja laskee Kalimenjokeen, joka puolestaan laskee mereen Kellossa. Kalimenjoki on päässyt huonoon kuntoon. Kalojen ja eliöiden esiintyminen on taantunut, ja veden laatu on myös ihmisen kannalta huono. Oulun yliopisto selvittää Kalimenjoen ongelmia kolmivuotisessa tutkimuksessa, jota rahoittavat Oulun kaupunki, Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus ja Oulun yliopisto. Tärkeässä osassa ovat näytteenottotalkoot, joissa pyritään saamaan yhden päivän aikana suuri määrä näytteitä valuma-alueen eri osista. Viime kesänä järjestettiin kaksi talkootapahtumaa. Muutamissa pisteissä veden laatua seurataan lisäksi jatkuvatoimisilla mittareilla. Kun näihin tietoihin yhdistetään tiedot sää- ja vesiolosuhteista, voidaan rakentaa malli, jolla saadaan hyvä käsitys valuma-alueen eri osissa tapahtuvista ilmiöistä ja niiden vaikutuksista Kalimenjoen veden laatuun. Hankeen on määrä valmistua vuonna 2019.

Jäälän vedet kuuluvat Kalimenjoen valuma-alueeseen. Siksi Kiimingin – Jäälän vesienhoitoyhdistys seuraa tiiviisti tutkimusta, ottaa näytteitä ja toimii muutenkin tiiviissä yhteistyössä tutkijoiden ja valuma-alueen asukkaiden kanssa.

VYYHTI-hankkeen kehittämä malli omatoimisen vesistökuunnostuksen edistämiseen saa kannatusta

Yhdistys tekee yhteistyötä ProAgrian hallinnoiman VYYHTI-hankkeen kanssa. Hankkeen keskeinen tavoite on kehittää pysyvä toimintamalli, joka tukisi kunnostushankkeiden toteuttamista kansalaistoimintana. Kehitetty verkostomalli on esitelty Pohjois-Pohjanmaan Liitolle ja esitetty, että toiminnan pysyvä koordinoitui sijoitettaisiin tulevaan maakuntahallintoon. Yhteiseen tavoitteeseen ovat allekirjoituksellaan sitoutuneet ns. ydintoimijat, jotka sitoutuvat toimimaan kunnostuksen asiantuntijoina. Allekirjoittajat ovat Luonnonvarakeskus, Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus, Oulun Yliopisto, Oulun

ammattikorkeakoulu, Suomen ympäristökeskus, Suomen Metsäkeskus, ProAgria Oulu, Oulun Kalatalouskeskus ja Oulun Maa- ja kotitalousnaiset. Lisäksi ydintoimijoiden ryhmään kutsuttiin Eero Laine kunnostustoimijoiden edustajana.

Kiimingin – Jäälän vesienhoitoyhdistys toimii esimerkkinä verkostoituneesta vesienhoidosta. Birger Ylisaukko-oja toimii VYYHTI-hankkeen ohjausryhmän puheenjohtajana. Hanke päättyy vuoden 2019 alkupuolella. Malli on herättänyt kiinnostusta myös muualla Suomessa. Toiminta jatkuu uudella hankkeella ja laajenee Uudellemaalle. Pysyvää järjestelyä tavoitellaan maakuntahallinnon yhteyteen.

Koiteli-reitti etenee yhteishankkeena

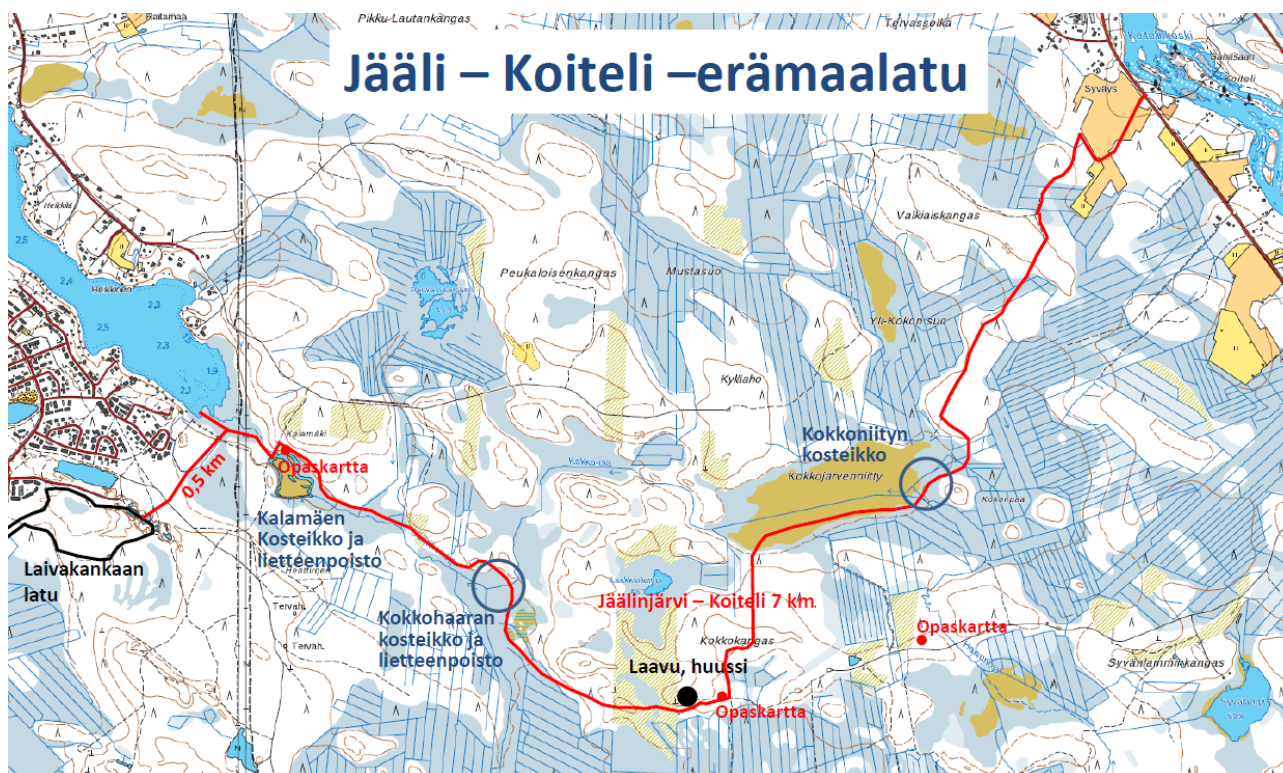
Jäälstä Koiteliin johtavan vaellus- ja hiihtoreitin rakentaminen jatkui. Talvella rakennettiin kelluvia pitkoksia Kokkojärvenniitylle. Niityn ylitys ei kuitenkaan valmistunut, koska yhden maanomistajan kanssa ei saatu aikaan pysyvää sopimusta pitkosten sijoittamisesta. Myös tarvikkeiden saatavuudessa oli ongelmia. Reitin puoliväliin rakennettiin Kokkokankaan Taukola, johon kuuluu laavu, polttopuukatos, kuivakäymälä sekä pesu- ja sammutusvesikaivo. Alueelle asennettiin kameravalvonta. Toisen vaiheen rahoituspäätös saatiin ELY-keskuksesta vuoden lopulla. Välivainion K-rauta myönsi hankkeeseen merkittävän rahallisen avustuksen. Kiimingin Murske ja Konepalvelu Juntunen sponsoroivat Kokkokankaan kaivon rakentamista.

Kokkokankaan uusi laavu

Hankkeeseen tarvitaan vielä useiden vuosien työ. Kokkojärvenniityltä puuttuu pitkoksia. Kalamäkeen rakennetaan laavu, polttopuukatos, näköalatasanne ja lintutorni. Voimalinjalta Kalamäkeen rakennetaan pyörätuolikelpoinen kivituhkapolku. Reitti varustetaan monipuolisella informaatioaineistolla.

Hanke toteutetaan Jäälän asukasyhdistyksen, Jäälän Leijonien ja Kiimingin – Jäälän vesienhoitoyhdistyksen yhteishankkeena. Hankkeesta vastaavana tahona on asukasyhdistys, mutta käytännössä päävastuun on kantanut vesienhoitoyhdistys. Päättyvänä vuonna talkootunteja kertyi 465. Talkoihin osallistui 23 henkilöä. Näiden tuntien lisäksi merkittävä talkoosanous tarvitaan hiihtoladun hoitoon ja asiantuntijatoihin, joita hankkeen rahoittaja ei hyväksy omarahoitusosuudeksi.

Yhteistyö koulujen kanssa tiivistyi

Yhdistys järjesti esittelypisteen Jäälän koulun kevätmarkkinoille. Syksyllä Jäälän koulun kolmas- ja neljäsluokkalaisten vierailivat Kalamäessä ja pitkosreitillä kahdensadan osallistujan joukolla. K-Supermarket Jääli tarjosi vierailijoille makkarat ja mehut. Lisäksi Kalamäessä vieraili erikseen viidesluokkalaisten ryhmä. Yhdistys osallistui myös Laivakankaan koulun monipuoliseen syystapahtumaan. Jäälän koulu kutsui puolestaan vesienhoitoyhdistyksen edustajat koulun viimeiseen joulujuhlaan.

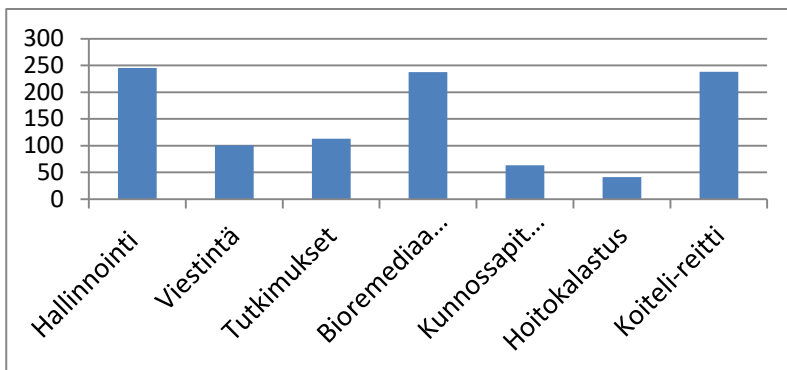
Jäälän koulu Kalamäessä 2.10.2018

Talkootöiden määrä pieneni

Yhdistyksen jäsenet tekivät vuonna 2018 kaikkiaan 1038 talkootuntia. Vesienhoitoon näistä kului 800 tuntia. Eniten talkootunteja kului hallinnointiin ja bioremediaatiotutkimukseen, kumpaankin lähes 250 tuntia. Tutkimuksiin ja viestintään käytettiin noin 100 tuntia kumpaankin. Kunnossapitoon ja hoitokalastukseen kului yhteensä noin sata tuntia. Vesienhoidon liitännäishankkeena toteutettavaan Koiteli-reittiin yhdistyksen jäsenet käyttivät noin 250 tuntia. Tästä pääosa kului Kokkokankaan Taukolan rakentamiseen. Talkootöihin osallistui viisitoista yhdistyksen jäsentä.

Talkootunnit 2018

Hallinnoinnin resurssitarvetta kasvatti Järviältaan valmistelu. Oulussa järjestetyt Vesistökuunnostuspäivät Kalamäki-vierailuineen lisäsivät viestinnän talkootunteja. Samaan suuntaan vaikutti myös koulujen kanssa lisääntynyt yhteistyö.

Talkootuntimäärä jäi pienemmäksi kuin useimpina yhdistyksen toimintavuosina. Talkoolaisten keskuudessa alkaa ilmaantua ikääntymistä. Nyt olisikin tärkeää ryhtyä toteuttamaan sukupolvenvaihdosta, sillä vesienhoito ei ole yksittäinen projekti vaan pysyvää toimintaa.

Vuosi huipentui Linnanjuhliin

Yhdistyksellä oli merkittävä osuus Oulussa järjestetyillä valtakunnallisilla vesistökuunnostuspäivillä, joihin osallistui noin 200 asiantuntijaa eri puolilta Suomea. Yhdistyksellä oli seminaarissa puheenvuoro, ja retkeilypäivänä Kalamäessä vieraili bussillinen tapahtuman osanottajia. K-Supermarket Jääli tarjosi vieraille Jäälänmajalla lounaan kauppias Mika Härkösen isännöimänä.

Valtakunnallinen vesistökuunnostusverkosto antoi yhdistykselle erityismaininnan aktiivisesta vesienhoitotyöstä. Lisäksi yhdistyksen edustaja kutsuttiin verkoston ohjausryhmän kokoukseen pohtimaan verkoston kehittämistarpeita.

Oulun yliopiston kansainvälinen korjaavan ekologian kurssi ja VYYHTI-verkoston yhdyshenkilöt vierailivat Kalamäessä. VYYHTI-verkoston loppuseminaarissa pidettiin yhdistyksen puheenvuoro. Yhdistys esiintyy myös VYYHTI-hankkeen esittelyvideolla (<https://www.youtube.com/watch?v=p4fjgbHxQHM&t=8s>).

Yhdistys osallistui Jäälän venetsialaisten järjestelyihin ja esitteli toimintaansa tapahtumassa. Maaseudun Tulevaisuus uutisoi Jäälän vesienhoidosta, ja Rantapohja teki kaikkiaan viisi juttua yhdistyksen toiminnasta. Jäälän K-Supermarketissa on yhdistyksen pysyvä esittelypiste.

Yhdistyksen nettisivuilla on avattu tänä vuonna noin 7500 näyttöä, ja määrä on jatkuvasti kasvanut. Vuodesta 2011 alkaen yhdistyksen sivuilta on avattu 42 250 näyttöä. Kuluva vuosi on vilkain tähänastisista. Nettisivujen päivitykset ovat luettavissa myös Facebookissa.

Birger Ylisaukko-oja puolisoineen kutsuttiin Kiimingin – Jäälän vesienhoitoyhdistyksen edustajina itsenäisyyspäivän vastaanotolle Presidentinlinnaan. Kutsu oli suurin kuviteltavissa oleva tunnustus yhdistyksen työlle.

Kiimingin – Jäälän vesienhoitoyhdistyksen jäsentiedote ilmestyy harvakseltaan ilman kiinteää aikataulua. Jäsentiedotteella kerrotaan kokoavasti yhdistyksen keskeisistä tapahtumista ja viitataan usein nettisivuille, missä informaatiota on enemmän. Tiedote jaetaan sähköpostitse, ja se on luettavissa myös yhdistyksen nettisivuilta www.kiiminginjaalinvedet.net.

Jäsentiedotteen toimitus: Birger Ylisaukko-oja; sähköposti birger.ylisaukko-oja@pp.inet.fi

Yhdistykset nettisivut: www.kiiminginjaalinvedet.net

Jäsenmaksut: henkilöjäsenet 20 euroa / vuosi
yhteisöjäsenet 60 euroa / vuosi

Yhdistyksen pankkitili: FI95 5741 5320 0875 49